

КЗ БМР Білоцерківська централізована
бібліотечна система імені Петра Красножона

ХРОНОС

Зошит XXI

Матеріали краєзнавчого клубу
за серпень 2022 року

Під загальною редакцією
Євгена Чернецького

Біла Церква
2022

ЗМІСТ

СТАТТІ.....	4
Бурлака С. "Козача Рада" крізь призму її керівників.....	4
Чернецький Є., Велика К. Про наменування вулиці в Білій Церкві на честь Людмили Павліченко	45
Бондар А. Роль в економічному житті Білої Церкви Міськхарчекомбінату, навчально-виробничих комбінатів глухонімих та сліпих (1944-1953 рр.).....	48
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	57

Про наіменування вулиці в Білій Церкві на честь Людмили Павліченко

Рішенням виконкому Білоцерківської міської ради народних депутатів за № 216 від 5 травня 1975 р. вулицю Штабну було переіменовано на вулицю імені Героя Радянського Союзу Л. М. Павліченко. Мотивацією перейменування вказано "увіковічення пам'яті героїв Великої Вітчизняної війни"¹⁴⁹. Вочевидь це рішення було приурочене до відзначення в СРСР 30-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні.

Слід зауважити, що званням Герой Радянського Союзу було нагороджено понад 12000 осіб. Відтак найменування однієї з вулиць у Білій Церкві на честь Людмили Павліченко було пов'язано не лише з тим, що вона була нагороджена званням Герой Радянського Союзу, а й з її належністю до порівняно невеликої групи осіб, відзначених цим званням, життя яких було, як вважалося, пов'язане з Білою Церквою. Важливим чинником, що вплинув на згадане перейменування, виявилася також смерть Л. М. Павліченко у Москві в жовтні 1974 р., яка стала поштовхом до увічнення її пам'яті як раз напередодні відзначення згаданого ювілею.

У 2015 р. організатори прем'єри знятого до 70-річчя Перемоги у Другій світовій війні російсько-українського фільму "Незламна", запланованої у Білій Церкві, звернулися до білоцерківських істориків Олексія Стародуба і Євгена Чернецького з проханням про розшук родичів Л. М. Павліченко, навіть далеких, які мали б, на їхню думку, досі мешкати у цьому місті. Як відомо з публікацій радянських часів, які стали основою для статей різними мовами на Вікіпедії, Людмила народилася за юліанським календарем – 29 червня, а за григоріанським – 12 липня 1916 р. у Білій Церкві в родині Михайла і Олени

¹⁴⁹ Інформація про перейменування вулиць та площ міста м. Біла Церква (станом на 01.10.2013 р.), надана Архівним відділом БМР.

Трохимівни Белових, а прізвище Павліченко отримала по чоловікові. Наведені місце і дата народження Людмили (за григоріанським календарем) зафіксовані і в українському академічному виданні "Енциклопедія історії України"¹⁵⁰.

О. Стародуб і Є. Чернецький дослідили комплектно збережені метричні книги храмів Білої Церкви за 1915, 1916 та 1917 роки. З'ясувалося, що за цей період метричні книги обох білоцерківських храмів (церкви Преображення Господнього та церкви святої рівноапостольної Марії-Магдалини) містять п'ять записів про народження немовлят, охрещених під ім'ям Людмила, а саме (дати народження і хрещення наведені послідовно за юліанським календарем згідно з джерелами):

1) 07/18.07.1915 р. – Людмила Власенко, донька Івана Андрійовича і Соломії Іванівни (хрещення у церкви Преображення Господнього¹⁵¹);

2) 20/29.07.1916 р. – Людмила Дардан, донька Георгія Михайловича й Ірини Іванівни (хрещення у церкви Преображення Господнього¹⁵²);

3) 29.07/12.08.1916 р. – Людмила Авсенєва, донька Петра Миколайовича і Надії Василівни (хрещення у церкви Преображення Господнього¹⁵³);

4) 14/22.01.1917 р. – Людмила Рак, донька Панаса Омеляновича і Анастасії Карпівни (хрещення у церкви Преображення Господнього¹⁵⁴);

5) 06.03/06.07.1917 р. – Людмила Аллеман, донька Йосипа Йосиповича і Єлизавети Михайлівни (хрещення у церкви Преображення Господнього¹⁵⁵).

Завдяки цьому дослідженню твердження про народження Людмили Павліченко в Білій Церкві в 1916 р. було заперечене.

¹⁵⁰ Пастушенко Т. В. *Павліченко Людмила Михайлівна* // Енциклопедія історії України. – Київ: Наукова думка, 2011. – Том 8. – С. 9.

¹⁵¹ ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1079, спр. 1099, арк. 65 зв.-66.

¹⁵² ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1079, спр. 1100, арк. 67 зв.-68.

¹⁵³ ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1079, спр. 1100, арк. 72 зв.-73.

¹⁵⁴ ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1079, спр. 1101, арк. 9 зв.-10.

¹⁵⁵ ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1079, спр. 1101, арк. 54А зв.-55А.

Відтак виникли питання щодо вірогідності решти тверджень, з яких складається біографія Л. М. Павліченко. З'ясувалося, що детальному дослідженню як російськими, так і українськими дослідниками було піддано військову частину біографії Л. М. Павліченко. Йдеться, наприклад, про дослідження Олега Камінського¹⁵⁶ та Олега Покальчука¹⁵⁷. Їхні дослідження документів і спогадів про бойові дії підрозділів РСЧА та Вермахту на Одеському напрямку і в Криму засвідчили послідовну невідповідність тверджень, наведених у біографії Л. М. Павліченко за період 1941-1942 рр., реаліям та перебігу війни. Йдеться не лише про заперечення образу Л. М. Павліченко як неперевершеної снайперки, але й поставлення під сумнів взагалі її участь в бойових діях у такій ролі.

Спираючись на висновки, що заперечують значні фрагменти офіційної біографії Л. М. Павліченко, зокрема, її народження у Білій Церкві та снайперську діяльність на фронті, доводиться констатувати, що біографія Л. М. Павліченко за період 1916-1942 рр. була повністю, або значною мірою легендарована (тобто вигадана спецслужбами) з метою використання цієї жінки в радянській пропагандистській кампанії на Заході, передусім, – у США. Відтак біографічні твердження, які стали підставою для перейменування в 1975 р. вулиці Штабної на честь Героя Радянського Союзу Л. М. Павліченко, виявилися такими, що цілком, або значною мірою не відповідають дійсності.

¹⁵⁶ Каминский О. Загадка снайпера Людмилы Павличенко. – 2013. Режим доступу станом на 26.05.2022 р.: <https://proza.ru/2013/08/03/1616>.

¹⁵⁷ Покальчук О. Поправка на вітер. – 2015. Режим доступу станом на 26.05.2022 р.: https://lb.ua/society/2015/04/04/300864_popravka_veter.html.